

Geïnspireerd • Gelijkwaardig • Gedragen

Bouwen aan verdergaande samenwerking

Rapport van de regiegroep Verdergaande Samenwerking
Bethlehemkerk en De Morgenster, i.s.m. de Betekenisfabriek

V 2.0
Maart 2025

Inhoudsopgave

Inleiding	3
De opbouw van de rapportage	5
Belangrijkste conclusies en aanbevelingen	7
De kern van verdergaande samenwerking	9
Het identiteitsdocument van de toekomst	18
Het proces naar verdergaande samenwerking	19
Observaties	25
Bijlagen	29

Inleiding

Onderzoek naar hoe een gezamenlijke kerkelijke toekomst eruit kan zien

De kerkenraden van de Bethlehemkerk en De Morgenster uit Papendrecht hebben naar elkaar uitgesproken de intentie te hebben om als geloofsgemeenschappen naar elkaar toe te groeien. Dat willen zij bereiken door steeds meer samen te werken en mogelijk uiteindelijk te fuseren tot één gemeente. In de afgelopen decennia zijn er al veel initiatieven geweest onder de naam Samen op Weg-kerk (SOW). De verwachte afname in ledental van beide gemeenten, vergrijzing en veranderende maatschappelijke omgeving maken dat het formuleren van een visie op onze toekomstige kerk nodig is.

Een rapport van verkenner

In mei 2022 hebben verkenner van beide kerken onderzocht wat het samengaan zou betekenen. Zij hebben hun samenvattende conclusies als volgt geformuleerd:

1. *Samen in gezamenlijkheid: een raamwerk om meer samen op te trekken en meer gezamenlijke activiteiten en diensten op te zetten.*
2. *Inhoudelijk zijn wij op weg naar een heel andere kerkelijke toekomst. Op dit punt adviseren wij beide kerkenraden om daar visie voor te ontwikkelen. Wat zijn de verwachtingen van demografische samenstelling van onze gemeenten? Hoe kunnen wij inspelen op maatschappelijke veranderingen als digitalisering, betrokkenheid van de jeugd en toenemende aandacht voor beleving (minder als toehoorder, meer als betrokkene)? Als kerken zullen we wegen moeten zoeken in het spanningsveld tussen de toepassing van Bijbelse noties en een snel veranderende maatschappelijke situatie in verhouding tot geloofs- en kerkelijk leven*
3. *Op weg naar een zichtbare en open kerkgemeenschap in een duurzaam multifunctioneel, open en toegankelijk gebouw waarin de gehele week tal van activiteiten plaatsvinden, aantrekkelijk voor een breed publiek, open voor andere kerkgemeenschappen en voor in beginsel elke maatschappelijke activiteit. Als tijdshorizon richten wij ons op een periode van ongeveer tien jaar. Dit alles in het besef dat in beide gemeenten de hechting aan het eigen gebouw voor een deel van de kerkgangers stevig verankerd is.*

Onderzoek naar verdergaande samenwerking en identiteit

Mede op basis van dit rapport hebben de kerkenraden De Betekeningfabriek ingeschakeld om ons te begeleiden in het proces van verdergaande samenwerking, specifiek om te onderzoeken of, en zo ja, er sprake is van een gemeenschappelijke identiteit voor verdergaande samenwerking, zie ook conclusie 2 van de verkenner. Het uitgangspunt voor dit onderzoek was niet zozeer *'Hoe kunnen we zoveel mogelijk van de bestaande kerken inbrengen in de nieuwe kerk, waarbij we de verliezen moeten beperken'*, maar *'Is er een inhoudelijk fundament voor een nieuwe vorm van samenwerking waar beide bestaande kerken op verder kunnen bouwen?'*

Onderzoeksmethoden

Daarbij is gebruik gemaakt van een enquête onder de leden van beide kerken. Deze enquête is gehouden om informatie te verzamelen om daarmee het gemeenteweekend van 8-10 november 2024 te kunnen inrichten. In dit gemeenteweekend zijn de leden geïnterviewd, is nagedacht over mogelijke 'smaken' van de nieuwe kerk voor de toekomst, was er gezamenlijk gebed, is aan de hand van de zogenoemde fusiebarometer besproken tot hoe ver de gemeenteleden willen gaan en zijn tot slot kernwaarden geprioriteerd. In dit document zijn de analyses en observaties beschreven ten aanzien van de inhoud en het doorlopen van het proces.

De opbouw van de rapportage

Totstandkoming van deze rapportage

De betekenis van de regiegroep en de werkgroep identiteit. De leden van beide groepen zijn zeer nauw betrokken geweest in dit proces, namelijk:

- Samen de opdrachtformulering voor de Betekenisfabriek gemaakt.
- Check en pre-test van de enquête.
- Communicatie in de kerk over de enquête en het gemeenteweekend.
- Werven van deelnemers voor de bijeenkomsten en zorgen voor randvoorwaarden.
- Luisteren naar wat en hoe de gemeenteleden zich uitten tijdens de sessies.
- Begeleiden van verschillende sessies.
- Notities maken van de bevindingen en hun observaties delen en verwerken.
- Auteur van het concept identiteitsdocument voor verdergaande samenwerking.
- Auteur van deze concept rapportage “Bouwen aan verdergaande samenwerking”.

Beperking van onderzoek

We hebben onze activiteiten beperkt tot de huidige leden van beide kerken. De doelgroep jongeren is wat ondervertegenwoordigd in zowel de survey als in de raadpleging tijdens het weekend. In het weekend is er een aantal jongeren geweest die relevante input hebben gegeven.

Inhoud en proces

Deze rapportage is opgebouwd uit drie delen:

1. de inhoud (in welke mate kan er sprake zijn van een gemeenschappelijke identiteit?)
2. het proces (hoe vindt het proces naar verdergaande samenwerking idealiter plaats?)
3. observaties.

Deel 1 De inhoud (bladzijde 9 t/m 18)

In dit deel gaan we in op de uitkomsten van de survey en van het gemeenteweekend. We sluiten dit deel af met een concept identiteitsdocument voor de nieuwe kerk.

Geïnspireerd • Gelijkwaardig • Gedragen

Deel 2 Het proces (bladzijde 19 t/m 24)

In dit deel gaan we in op het proces van samenwerking of eenwording. We lichten daar de fusiebarometer toe, en de uitkomsten daarvan tijdens het gemeenteweekend. Vervolgens kijken we naar de huidige en gewenste 'theory of change'. Dit gaat over de wijze waarop de verdergaande samenwerking tot stand kan komen, of zoals De Betekenisfabriek formuleert: "Een model dat weergeeft hoe jouw interventie leidt tot de verandering die je voor ogen hebt."

Deel 3 Observaties (bladzijde 25 t/m 28)

Hier worden zaken besproken die gedurende het weekend opvielen.

Bijlagen

In de bijlagen hebben we nog enkele relevante tabellen opgenomen uit de enquête.

Belangrijkste conclusies en aanbevelingen (1)

Deel 1 Inhoudelijk grote mate van overeenkomst tussen beide kerken

De opdracht voor de werkgroep identiteit en de regiegroep in samenwerking met de Betekenisfabriek was om te onderzoeken of er een gemeenschappelijk inhoudelijk fundament te beschrijven is waar beide gemeenten zich in herkennen. Een gezamenlijk identiteitsdocument.

In deel 1 (de bladzijden 9 t/m 19) beschrijven we dat tijdens het gemeenteweekend in november 2024 op vijf verschillende manieren aan de aanwezigen zijn voorgelegd om gedachten en gevoelens over verdergaande samenwerking te bespreken, aan de hand van de volgende inhoudelijke aspecten:

- de vijf mogelijke 'smaken' van de samenwerking in de toekomst
- de prioritering van de gewenste kernwaarden
- de gebedskaarten
- het dromen over de toekomst
- de uitkomsten van de enquête

In gemengde groepen van beide kerken hebben de leden diepe en intensieve gesprekken gevoerd over een of meerdere onderdelen. Uit al deze zaken kwam een grote mate van inhoudelijke overeenkomst tussen beide huidige kerken naar voren. Ook werden er verschillen genoemd als: liturgie, (eigen) cultuur en kerkelijke structuur.

Is een gezamenlijk identiteitsdocument vanuit beide bestaande kerken dan mogelijk?

Jazeker. Er is op basis van bovenstaande een eerste concept identiteitsdocument opgesteld dat de gezamenlijke basis voor beide kerken kan zijn voor verdergaande samenwerking.

Dit document is echter nog niet af, is een levend document en kan verder verrijkt worden door de gemeenteleden van beide kerken. Naar aanleiding van de bespreking op de gemeenteavond 24 januari zal een tweede (voorlopige) versie worden opgesteld.

Belangrijkste conclusies en aanbevelingen (2)

Deel 2 Het proces van verdergaande samenwerking: wat is de 'theory of change?'

Tijdens het gemeenteweekend hebben gemeenteleden ook de vraag gesteld hoe het proces van verdergaande samenwerking wordt vormgegeven. *Wat is de theory of change om de samenwerking vorm te geven? Welke 'veranderstrategie' wordt daarbij gehanteerd?* Dat is een van de redenen waarom ook aandacht is geschonken aan het proces van veranderen. Tenminste twee opties van de theory of change zijn waargenomen. Die worden beschreven in deel 2 (de bladzijden 20 t/m 25) en hieronder als samenvatting.

Fusiebarometer

Tijdens het gemeenteweekend in november 2024 is de zogenoemde fusiebarometer ingezet. In deze barometer worden vijf stappen uitgewerkt, waarbij elke stap een steeds verdergaande samenwerking beschrijft. Het merendeel van de aanwezigen tijdens het gemeenteweekend ziet de huidige situatie tussen stap 3 (gezamenlijke visie) en stap 4 (beide kerkenraden fuseren tot een nieuwe kerkenraad met twee wijkgemeenten die hun eigen identiteit behouden met hun eigen wijkkerkenraden). De fusiebarometer is een structuurinterventie als veranderstrategie, want daardoor kan beleid worden geharmoniseerd.

Persoonlijke ontmoetingen

Wat sterk naar voren kwam tijdens het gemeenteweekend is dat persoonlijke ontmoeting tussen leden van beide kerken 'ontwapenend' werkte. Door elkaar echt te ontmoeten en de persoonlijke gesprekken over het geloof en de gezamenlijke toekomst leerden de leden elkaar beter kennen. Dat is heel positief ontvangen. Ook is belangrijk om zorgen en 'bezwaren' over het proces goed mee te nemen in de vervolgstappen en deze duidelijk te communiceren. Persoonlijke informele ontmoetingen kunnen ook als theory of change worden ingezet, want dan komt de verandering ook vanuit de gemeenteleden. Dit geeft energie, juist ook omdat de leden van beide kerken inhoudelijk sterke overeenkomsten hebben.

1

De kern van verdergaande samenwerking

Blik op de toekomst

vijf mogelijke smaken van verdergaande samenwerking

Een geestelijke of spirituele segmentatie van kerken

Kerken zijn op verschillende manieren te bekijken. Bijvoorbeeld vanuit kerkhistorisch perspectief of langs de lijn van bekende denominaties. In dit traject is gekozen voor een geestelijke of spirituele segmentering van de kerken in Nederland. Daarbij is de volgende globale indeling genomen als uitgangspunt om te kijken naar De Morgenster en de Bethlehemkerk.

1. Christocentrisch-verlossingsgericht

Kerken die de verlossing door Christus centraal stellen, gefocust op persoonlijke bekering, het kruis als kern van het geloof, en de kern is genade. De verheerlijking van Jezus en Zijn aanbidding en een persoonlijke (liefdes)relatie zijn belangrijk.

2. Bijbels-conservatief

Deze kerken hechten veel waarde aan de letterlijke uitleg van de Bijbel en een duurzame levensstijl, met nadruk op morele richtlijnen. Ze volgen traditionele leerstellingen over zonde, de wederkomst van Christus, wat vaak leidt tot een sterk gemeenschapsgevoel.

3. Vrijzinnig en levensgericht

In kerken met een vrijzinnige inslag wordt de nadruk gelegd op het geloof als hulpmiddel voor een vervuld leven en persoonlijke ontwikkeling. Hier wordt God vaak gezien als een bron van inspiratie en kracht om het leven ten volle te leven, en er is ruimte voor verschillende interpretaties van geloof en de Bijbel.

4. Sociale gerechtigheid en gemeenschap

Deze kerken leggen sterk de nadruk op het verbeteren van de samenleving en het helpen van de naaste. Geloof wordt beleefd door in de praktijk te staan voor rechtvaardigheid, vrede en zorg voor kwetsbare groepen. Deze kerken hangen vaak een praktische sociale leer aan.

5. Mystiek-bevindelijk

Hier draait het geloof om de persoonlijke, mystieke ervaring van God. Deze kerken kunnen neigen naar contemplatie, gebed en mystiek, met de ervaring van God als centraal thema, los van dogma's of vaste geloofsregels.

Vijf creatieve smaken van de nieuwe toekomstige kerk

Van deze segmentatie zijn vijf creatieve smaken in postervorm (met beelden) gemaakt. Deze hebben de volgende namen meegekregen (naar analogie van de opsomming hierboven):

1. Fundament en verlossing in Christus,
2. Bijbels leven, waardegedreven,
3. Geloof in het leven,
4. Samen het verschil maken,
5. Lichaam en geest.

Alleen bedoeld om het gesprek op gang te brengen en voorkeuren in kaart te brengen. De vijf creaties met hun teksten die zijn gebruikt tijdens het gemeenteweekend zie je op de volgende bladzijden.

Smaak 1 Fundament en verlossing in Christus

In Christus heeft God Zich geopenbaard. Daarom zijn wij gericht op Jezus Christus. Tot Gods eer. Christus is voor ons de enige weg tot God door verlossing aan het kruis. Onze persoonlijke belijdenis of bekering is essentieel. We beseffen dat we verlossing en genade nodig hebben. Christus' dood is ons leven, Hij redde ons. We hebben een persoonlijke relatie met Jezus en dat voedt ons geloofsleven en ons gebed. De Heilige Geest leidt ons dagelijks leven.

Prediking: Christocentrisch en benadrukken tot navolging en liefhebben van Jezus.

Gemeenschapszin: Geestelijke groei en aanbidding.

Smaak 2 Bijbels leven, waardegedreven

De Bijbel is het Woord van God, gezaghebbend, en houdt ons het goede leven voor. De Bijbel geeft heldere richtlijnen voor ons gedrag in gezin, kerk en wereld. Wij staan in de traditie van onze kerk en daar hechten we aan. Normen en waarden zijn belangrijk. Wij houden van gemeenschapszin, gevoed door het Woord, onze gemeenschappelijke bron. Wij hopen op en zien uit naar de komst van Christus.

Prediking: Gezag van de schrift en naleven van de levensregels. Nadruk op wederkomst van Christus, zondebesef en scheiding tussen goed en kwaad.

Gemeenschapszin: Sterke cultuur op waarden en gehoorzaamheid aan God.

Smaak 3 Geloof in het leven

Wij geloven in een leven vol vervulling en persoonlijke groei. De Bijbel is een inspiratieboek waarin ruimte is voor verschillende interpretaties. Jezus is vooral een bijzonder mens die bijzondere daden heeft verricht. Hij is onder andere een bron van inspiratie voor een leven dat zin heeft. Onze kerk is een gemeenschap van mensen die elkaar helpen met raad en daad.

Onze kerk is een plek waar je vooral jezelf mag zijn. We houden van vernieuwende vormen in muziek, drama, gedichten en rituelen.

Prediking: Nadruk op persoonlijk vol leven, en aanmoediging om in het geloof zelf je weg te vinden zonder dogma's of absolute waarheidsclaims vanuit de Bijbel.

Gemeenschapszin: Uniek zijn in de gemeenschap.

Smaak 4: Samen het verschil maken

Als christenen is het onze opdracht elkaar en onze naaste te dienen. Wij staan met onze kerk op tegen onrecht en helpen waar we kunnen. Wij strijden tegen polarisatie en uitsluiting en initiëren sociale projecten. Wij pleiten voor vrede in de samenleving en helpen gemeenteleden actief te worden voor hun naasten. Samenwerken aan Gods Koninkrijk geeft het gevoel van gemeenschap, van saamhorigheid. Wij getuigen van de liefde van Jezus ... desnoods met woorden.

Prediking: Praktische insteek/toerusting voor lenigen van noden en offerbereidheid. Geloof wordt vooral gezien als een kracht voor positieve verandering in de wereld.

Gemeenschapszin: Gezamenlijke projecten met een 'succesvolle' afloop.

Smaak 5: Lichaam en geest

Een leven in balans, geestelijk en lichamelijk, is de basis voor spirituele groei. Onze geloofspraktijk is een spirituele reis waar we inzichten uit de Bijbel aanvullen met kostbaarheden uit andere culturen en onze eigen ervaringen. We verwonderen ons over de schitterende natuur en al het leven dat het voortbrengt, dat brengt ons in relatie met God. We hebben veel aandacht voor spirituele bewustwording en meditatie.

Prediking: Vragen stellend. Filosofisch. Geloof wordt gepresenteerd als een weg naar heelheid en balans in het leven.

Gemeenschapszin: Spirituele ervaringen.

Werkvormen

Tijdens het gemeenteweekend zijn deze smaken voorgelegd aan ruim 125 leden van beide kerken, waarbij er een goede vertegenwoordiging was van alle leeftijden. De briefing aan de groepjes - die gemixt waren vanuit beide kerken - was de volgende:

- Alle smaken mogen sneuvelen, wanneer ze je inspireren tot een nieuwe smaak. De vraag was om een top 3 samen te stellen van de meest belangrijkste smaken.
- Het gaat om argumenten en gedachten, nog meer dan om de uitkomsten.
- Er is een notitieblad waarbij de top 3 genoteerd kon worden en waarop iedereen de opmerkingen kwijt kon.

Uitkomsten: voorlopige top 3 en kern opmerkingen

In de besprekingen kwam een duidelijke top 3 naar voren. Deelnemers vonden de smaak van '*geloof in het leven*' en '*samen het verschil maken*' het beste passen bij de toekomstige kerk. Zij maakten daarbij veelal de volgende opmerking:

- "De positie van Jezus Christus komt in *geloof in het leven* en *samen het verschil maken* te zwak naar voren. De wens was dat zoals dat bij fundament en verlossing Christus staat beschreven als de Zoon van God en Verlosser en Redder. Dat mag niet ontbreken."
- "De Bijbel is meer dan een inspiratieboek. Het is het Woord van God. In de smaak *Bijbels leven, waardegedreven* wordt dat goed beschreven. Het hanteren van de Bijbel moet echter niet (meer) dogmatisch."

De smaak *lichaam en geest* viel eigenlijk af op een enkel aspect na (het vragen stellen aan elkaar en tijdens de preek).

Samen letterlijk bouwen aan verdergaande samenwerking met kernwaarden

In het gemeenteweekend zijn ook een heel andere werkvorm toegepast. Groepen die ermee aan de slag gingen kregen een stapel dozen waarop verschillende woorden stonden. Deze woorden vertegenwoordigden belangrijke thema's, waarden en bouwstenen die een rol spelen in het vormgeven van de verdergaande samenwerking. De opdracht was om een piramide te bouwen waarin het **belangrijkste woord bovenaan** geplaatst werd.

Het proces

De activiteit begon met een inventarisatie van de woorden op de dozen. Deelnemers bespraken de betekenis van elk woord en de plaats die het zou moeten krijgen in hun visie op de kerk. Het bouwen van de piramide bracht een levendig gesprek op gang binnen de groepen. Er werd kritisch nagedacht over wat werkelijk belangrijk is en hoe de verschillende begrippen zich tot elkaar verhouden. Om tot overeenstemming te komen, moesten deelnemers goed naar elkaar luisteren, hun overwegingen uitleggen en samen tot een geheel komen.

Resultaat

Elke groep voltooide uiteindelijk een piramide met de belangrijkste woorden bovenaan. Deze woorden weerspiegelden wat de groep als essentieel beschouwde voor de toekomstige kerk. De piramides boden inzicht in de gedeelde waarden en prioriteiten van de deelnemers.

Samenvattend beeld met de kernwaarden van de nieuwe kerk

De belangrijkste samenvattende beelden die ontstonden waren respectievelijk:

1. Liefde, Als Jezus, Gods Woord, De Heilige Geest

Deze woorden stonden in drie van de vier sessies in de top van de piramide.

2. Saamhorigheid, vrede, hoop en thuis voelen

Het sociale en persoonlijke aspect, zoals saamhorigheid en ontmoeting, werden als cruciaal ervaren (tweede laag). De kerk moet een plek zijn van veiligheid, vrede en hoop, waar mensen zich thuis voelen.

3. Als Jezus

Het gesprek bij de doos 'Als Jezus' ging regelmatig over dat 'dit wel de kern is, maar het gezien moet worden als een streven, en we het niet toe kunnen eigenen'. Verder ook om de vraag te stellen: 'Wat zou Jezus doen?'

4. Waarheid

Bij het woord 'waarheid' ontstond een zekere spanning: 'nemen we anderen de maat?'. Daarbij kozen mensen liever voor woorden als betrouwbaarheid.

5. Priesterschap

Priesterschap kreeg vaak een plek onderaan, of werd weggelaten. Er lijkt weinig kennis te zijn over wat (modern) priesterschap inhoudt of betekent.

6. De Heilige Geest

Heilige Geest werd ook wel 'inspiratiebron' genoemd.

7. Jaloersmakend

Het woord 'jaloersmakend' leverde geanimeerde gesprekken op. Uitkomst daarbij is: geen doel op zich, maar wel 'verlangen-opwekkend'.

8. Vrijblijvend en behoudend worden ontmoeting en gebed

De dozen met de woorden 'vrijblijvend' en 'behoudend' werden soms weggelaten, als niet passend bij de ideale kerk. Later werden de woorden 'ontmoeting' en 'gebed' toegevoegd als cruciale onderdelen.

In die groep stond ook de doos gezellig naar voren geschoven. Waarbij het gesprek ontstond tussen leden van de Bethlehemkerk en De Morgenster over de invulling van gezelligheid. Deze is uiteindelijk samengevat in het hebben van (echte) ontmoetingen en elkaar zien.

9. Vrede

Bij een andere groep is uitgebreid gesproken over het woord 'vrede'. Wat houdt dit in? Is dit wereldvrede of een vrede in je hart, een status van zijn? Met de uitkomst dat het ten diepste een status van zijn is met de vrede in je hart en van daaruit ook vrede in je nabije omgeving en de wereld om je heen.

De kracht van gebed

Naast de vijf mogelijke smaken van de nieuwe gemeente en het bouwen met kernwaarden was er ook de mogelijkheid om in groepjes te bidden. Dit werd begeleid door deelnemers van de werkgroep identiteit of de regiegroep. De deelnemers konden daarbij gebruikmaken van een aantal vragen om hen op weg te helpen. In totaal hebben zes mensen gebruikgemaakt van deze mogelijkheid.

Grenzen vervagen

De begeleiders gaven aan dat zij vanwege de vertrouwelijkheid geen inhoudelijke terugkoppelingen konden doen, maar beide begeleiders gaven aan dat gebed grenzen tussen beide kerken doet vervagen, wanneer men zich gezamenlijk tot God richt.

Gebedskaarten

Een nieuw verbond.
In Jeremia 31 sluit God een nieuw verbond met Zijn volk. Daarin doet Hij beloftes aan Zijn Volk. We krijgen daar een blik in het hart van God. Wat zou er in een nieuw identiteitsbewijs van de nieuwe gemeente moeten staan zodat God het kan zegenen en Zich eraan verbindt?

.....

.....

.....

.....

Verbonden aan de Wijnstok
In Johannes zegt Jezus dat Hij de Ware Wijnstok is en de gelovigen de ranken. Hoe zou een fusie vruchtbaar kunnen zijn voor beide gemeenten? Hoe kunnen we 'Verbonden' blijven, zoals de ranken aan de wijnstok?

.....

.....

.....

.....

Wat heb jij te geven?
Vijf broodjes en twee visjes was alles wat het jongetje had. Hij gaf het aan Jezus. Jezus bad en zeggende het en er werden duizenden hongerige mensen mee gevoed. Wat wil jij geven aan Jezus voor de nieuwe gemeente?

.....

.....

.....

.....

Aan de nieuwe gemeente
Mijn medegelovigen
3353 CV PAPENDRECHT

Welke bemoeienis heeft God met onze gemeente?
Welke vraag moet je stellen om inzicht te krijgen of God bemoeienis heeft met onze gemeente? Als het antwoord bevestigend is, hoe kom je er dan achter wat Zijn plan met onze gemeente is?

.....

.....

.....

.....

Het lichaam van Jezus
In het Bijbelboek Korinthe vertelt Apostel Paulus dat de gemeente het lichaam is van Christus. Hij is het Hoofd en wij zijn Zijn leden. Welke unieke kwaliteiten neemt mijn gemeente mee in een eventuele fusie? En wat zouden we van elkaar kunnen leren om zodoende Christus zichtbaar te maken?

.....

.....

.....

.....

Wat is jouw Rode Zee?
Mozes had de opdracht om de Rode Zee over te steken. Hoe? In geloof. God baande voor Mozes en heel het volk een weg waar geen weg was. Wat is jouw Rode Zee en geloof je dat God voor jou een weg zal banen waar nu nog geen weg is?

.....

.....

.....

.....

Aan de nieuwe gemeente
Mijn medegelovigen
3353 CV PAPENDRECHT

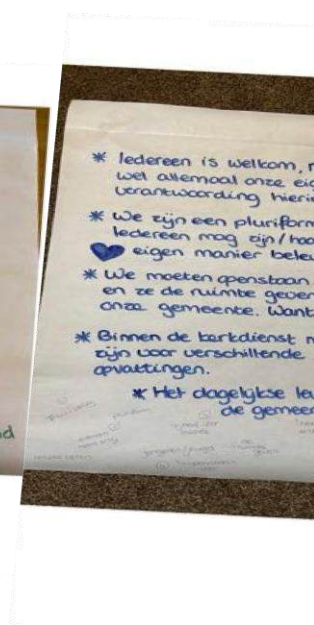
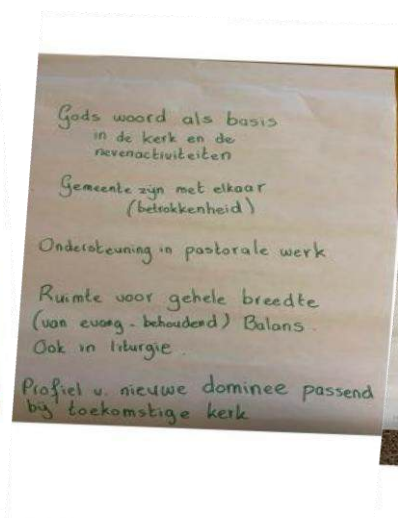
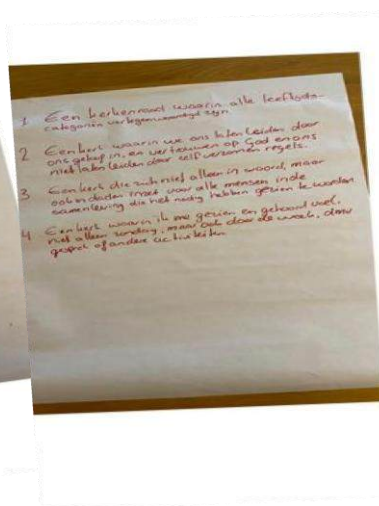
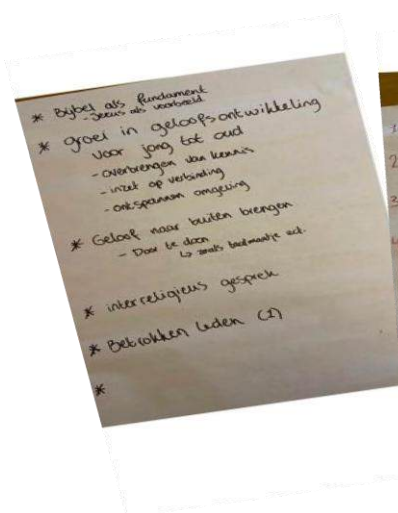

Dromen over vergaande samenwerking

Als laatste werkvorm hebben we deelnemers laten nadenken (maar nu zonder kaders van de dozen of de vijf smaken) over de ideale kerk van de toekomst. De ongeveer 50 deelnemers die hieraan mee hebben gedaan omvatten de leeftijd tussen 20 en ongeveer 80 jaar en waren goed verdeeld vanuit beide kerken. De deelnemers hebben in kleine groepjes van 4-5 personen nagedacht over de ideale kerk van de toekomst.

Een identiteitsdocument

We hebben hen gevraagd om vijf punten op te schrijven - een identiteitsdocument - die weerspiegelen hoe verdergaande samenwerking er in de toekomst uit zou moeten zien. We hebben hieronder een overzicht van een aantal beschrijvingen die de uitkomsten van deze sessies goed samenvatten.

Belangrijkste bevindingen bij het dromen over verdergaande samenwerking

Er is gekeken of er verschillen zouden zijn tussen beide kerken, wat de kern van de droom zou zijn in vijf punten, of leeftijd een onderscheidend verschil zou maken, of er overeenkomsten zouden zijn met de uitkomsten van de dozen en de vijf smaken van de verdergaande samenwerking.

1. Geen onderscheid tussen beide kerken

Er is geen wezenlijk onderscheid gevonden tussen beide kerken als het gaat om de uitkomsten van de vijf punten van de ideale kerk. De groepjes hebben gezamenlijk gewerkt en gezamenlijk besloten, in een mix van beide kerken.

2. Primaire focus op collectieve beleving

Wat is beschreven over individueel versus collectief werd ook hier zichtbaar. De primaire focus van de kerk ligt op het collectieve deel. Dan gaat het vooral om 'elkaar de ruimte geven', 'elkaar een warm thuis bieden'. Dit lijkt in eerste instantie de geestelijke aspecten naar de achtergrond te dringen. En dat past ook wel bij een wat meer particulier of individueel geloof, dan gaat het collectieve deel over gemeenschap zijn. Bij doorvragen blijkt er wel degelijk behoefte aan een 'geestelijk fundament', getuige ook de flip-overs met Gods Woord als fundament. Wel is duidelijk dat, wanneer het kader van de dozen of de vijf smaken niet wordt aangereikt, het minder spontaan wordt genoemd.

3. Harmonieuze gesprekken

De gesprekken aan de tafels verliepen in goede harmonie. Bij deze vrije opdracht kostte het voor de deelnemers even tijd om tot een product te komen, maar het is iedereen gelukt. Tijdens de presentatie van de vijf punten is vooral doorgevraagd naar de argumenten om te komen tot de beschrijving van een nieuwe gemeente.

Samenvatting deel 1: de inhoud van verdergaande samenwerking

Inhoudelijk grote mate van overeenkomst

De leden van beide gemeenten zijn op vijf verschillende manieren bevraagd op hun gedachten en gevoelens over verdergaande samenwerking aan de hand van de volgende inhoudelijke aspecten:

- de vijf mogelijke 'smaken' van de samenwerking in de toekomst de dozen met de kernwaarden
- de gebedskaarten
- het dromen over de toekomst
- de uitkomsten van de enquête

In gemengde groepen van beide kerken hebben de leden diepe en intensieve gesprekken gevoerd over een of meerdere onderdelen. Uit al deze zaken kwam een grote mate van inhoudelijke overeenkomst naar voren tussen beide huidige kerken.

Is een gezamenlijk identiteitsdocument vanuit beide bestaande kerken dan mogelijk?

Jazeker. Op basis van bovenstaande uitkomsten is een eerste concept identiteitsdocument opgesteld. Op de gemeentevergadering van 24 januari is over dit identiteitsdocument in groepen doorgesproken. De gemaakte opmerkingen / aanvullingen zijn door de regiegroep verwerkt in deze versie van het rapport. Dit identiteitsdocument is op de volgende bladzijde te lezen.

Identiteitsdocument

God is het middelpunt van ons leven

God is het die ons leidt en draagt in ons dagelijks leven. Een levende relatie. Wij verlangen naar een geloof in de kracht en troost van de Heilige Geest.

Jezus als bron van hoop en herstel

Jezus geeft ons hoop en perspectief in een wereld vol gebrokenheid. Hij is door Zijn dood en opstanding niet alleen onze Redder en Verlosser, maar ook ons voorbeeld en onze leidraad om met vallen en opstaan in liefde en genade Zijn weg te volgen.

De zondag: een ankerpunt in de week

De eredienst en andere bijeenkomsten zijn voor ons een plekken om te ontmoeten, op adem te komen, te luisteren naar Gods Woord en innerlijk gevoed te worden. Het zijn momenten van ontmoeting met omzien naar elkaar en voor bemoediging, kracht en onderwijs voor de nieuwe week.

Traditie en vernieuwing gaan hand in hand

Wij koesteren de rijkdom van oude liederen, gebeden en vormen, maar staan ook open voor nieuwe uitingen die ons geloof levend houden. De verschillende generaties, jong en oud hebben elkaar veel te bieden en vanuit respect gaan traditie en vernieuwingen hand in hand.

Groeien in geloof

Onze kerk is een plek waar we elkaar aanmoedigen om te groeien in geloof, hoop en liefde. We zijn een gemeenschap die je inspireert en ondersteunt, ongeacht waar je staat in je geloofsreis. Wij gaan voor een oprecht geloof dat ons raakt en iets met ons doet. Er is ruimte om vragen te stellen en samen te zoeken naar antwoorden.

Een geloof dat uitreikt naar de wereld om ons heen

Ons geloof inspireert ons om verschil te maken in onze omgeving, dichtbij en veraf. Of het nu gaat om zorg voor een ander, aandacht voor duurzaamheid of gerechtigheid: wij willen een geloof dat zichtbaar wordt in hoe we leven en hoe we bijdragen aan een wereld van vrede en gerechtigheid en een inspirerend antwoord vormen voor een zoekende generatie.

2

Het proces van verdergaande samenwerking

Samenvatting deel 2: Het proces naar verdergaande samenwerking

Inleiding op het proces

Bewustzijn van waar we staan in het proces van verdergaande samenwerking

In dit tweede deel ligt de nadruk op het proces van verdergaande samenwerking. Het gemeenteweekend is daarbij ook gebruikt om te verkennen in hoeverre de gemeenteleden zich bewust zijn van de inmiddels genomen stappen in de samenwerking en hoe zij kijken naar de mate waarin de verdergaande samenwerking zich moet of mag ontwikkelen.

Bewustzijn van de wijze van veranderen (theory of change)

In het gemeenteweekend is bij de leden van beide kerken - waar dat kon - ook het gesprek op gang gebracht over de wijze van veranderen (van twee afzonderlijke kerken naar verdergaande samenwerking).

- Er is getoetst in welke mate de gemeenteleden bewust of onbewust een veranderstrategie hanteren.
- Er is gevraagd naar tempo en de wijze van het betrekken van de gemeenteleden.
- Er is gepolst of de leden denken in termen van 'wat verliezen we' of 'wat winnen we'?
- Er is gevraagd of veranderen vooral een wijziging aanbrengen in de structuur is, of juist in de cultuur.

1. Fusiebarometer

Om een beetje greep te krijgen op beide bovengenoemde aspecten is de zogenoemde fusiebarometer gemaakt. Deze barometer bestaat uit verschillende stappen en beelden en de leden van de beide kerken is gevraagd om te duiden waar het proces van verdergaande samenwerking zich op dit moment bevindt en tot hoe ver het zou moeten gaan.

2. Onderlinge ontmoetingen

Wat tijdens het weekend in het bijzonder opviel is dat de onderlinge ontmoetingen, waarin ook diepgaande gesprekken plaatsvonden, een positieve uitwerking hadden. Het elkaar in de ogen kijken en elkaar beter

leren kennen leek een drempel te slechten om gezamenlijk na te denken over verdergaande samenwerking. Dat was een onverwachte bijvangst van het gemeenteweekend, maar wel zeer wezenlijk. Zaken die regelmatig werden genoemd waren het behoud van een vertrouwde eigen cultuur en hoe voorkomen we dat we voldoende verbinding houden met elkaar als we toegroeien naar één grotere gemeente.

Wat kunnen we met deze informatie over het proces?

Proces en inhoud gaan natuurlijk samen. De opdracht was om te onderzoeken of er inhoudelijke overeenkomsten zijn tussen beide huidige kerken op basis waarvan we een identiteitsdocument kunnen beschrijven.

Over het proces van verdergaande samenwerking is uiteraard meer te zeggen. Bijvoorbeeld culturele verschillen en overeenkomsten tussen beide kerken die voor de gemeenteleden belangrijk zijn, of hechting aan het eigen kerkgebouw. Dit zijn zaken die we hier buiten beschouwing laten.

Maar duidelijk is dat de **fusiebarometer** en de waarneming van de **positieve onderlinge ontmoetingen** een belangrijk deel van het antwoord vormen op de vraag 'welke theory of change' vruchtbaar kan zijn in de verdergaande samenwerking.

De fusiebarometer

We hebben deelnemers in het gemeenteweekend de zogenoemde fusiebarometer voorgelegd. Daarin worden verschillende stappen voorgesteld van het consolideren van de huidige situatie van samenwerking tot volledige fusie en alle stappen daartussen.

Er zijn vijf stadia aangegeven waarop de fusiebarometer is gebaseerd:

1. Functionele samenwerking
2. Projectmatige samenwerking
3. Gezamenlijke visie op thema's
4. Bestuurlijke fusie met twee onderscheiden kerken
5. Gedeelde roeping en identiteit

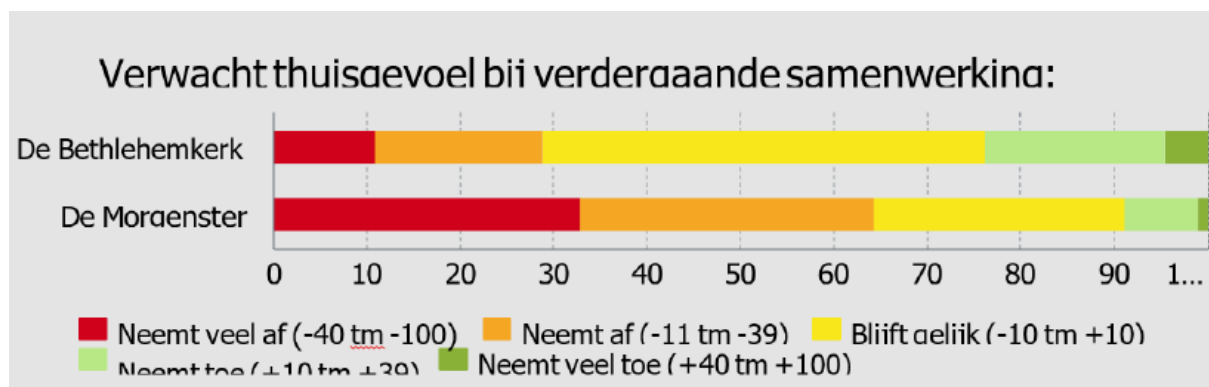
Uitkomst van de consultatie

In het gemeenteweekend zijn deze aan verschillende groepen voorgelegd. De algemene afdrank van de raadpleging was dat de **huidige situatie zich tussen stap 3 en 4 in bevindt**. De samenwerking is op veel terreinen al een feit en er is ook afstemming over thema's waarop samen wordt nagedacht over beleid en uitvoering. Er was hier wel een grotere divergentie in welke mate deelnemers *op de hoogte waren van het proces waar beide huidige kerken naar op weg zijn*: deelnemers die dachten dat stap 1 het maximaal haalbare zou zijn en andere deelnemers die stap 5 als maximaal haalbaar zagen. Het gemeenteweekend heeft in die zin ook de deelnemers 'meegenomen' in waar het nu staat.

De persoonlijke ontmoeting tussen beide kerken werken positief

Er zijn twee observaties die dat ondersteunen. In de vragenlijst aan de gemeenteleden is de vraag gesteld, wetende dat dit belangrijk is voor de leden: wat is het thuisgevoel nu? Vervolgens hebben we gevraagd wat het verwachte thuisgevoel is bij verdergaande samenwerking. Dat leverde - als een soort gevoelsbarometer - de volgende twee antwoorden op:

Zonder context zou deze laatste tabel de alarmlichtjes doen knipperen omdat er een (te) grote groep is die verwacht dat het thuisgevoel zal afnemen bij samengaan van beide kerken. Echter ...

Het beeld van het gemeenteweekend: elkaar echt ontmoeten en elkaar spreken

In het gemeenteweekend werd een ander beeld zichtbaar. Daarin - zo blijkt ook uit de eerdere observaties in dit rapport - zijn de verschillen helemaal niet zo groot.

Imago van de ander

Met andere woorden: zolang je niet met elkaar gericht in contact komt en elkaar niet echt ontmoet zullen de beelden over elkaar grotere vormen aannemen en zoeken mensen de bevestiging in hun denkbeelden. Het organiseren van persoonlijke ontmoetingen zal een vruchtbare veranderstrategie zijn.

Waarom werkt de kracht van relaties?

- Relaties bouwen vertrouwen
Wanneer de leden elkaar leren kennen in een ontspannen setting, zoals een gezamenlijke maaltijd, een sportactiviteit of vrijwilligersproject, ontstaat er vanzelf verbinding. Dit haalt de focus weg van formele kerkstructuren en richt zich op de menselijke kant van een verdergaande samenwerking.
- Weerstand verminderen
Door de leden te betrekken bij activiteiten die ze leuk vinden, wordt de nadruk minder gelegd op "wat we verliezen" en meer op "wat we samen winnen". Het sociale fundament maakt verdergaande samenwerking minder bedreigend.
- Natuurlijk samensmelten
Vriendschappen die buiten de kerkdienst ontstaan, kunnen de basis leggen voor een gemeenschappelijke cultuur. Als de leden zich op persoonlijk niveau verbonden voelen, wordt de stap naar een gezamenlijke kerk vanzelfsprekender.

Aanbevelingen Regiegroep met betrekking tot het proces van verdergaande samenwerking

Laat de beide kerkenraden het onderling overleg (GKW overleg) formaliseren naar een meer strategisch overleg waarin de verdere ontwikkeling naar verdergaande samenwerking gestalte krijgt. Het bestaande GKW-overleg is vooral gericht op praktische zaken. Deze kunnen naar het oordeel van de regiegroep beter aan de orde worden gesteld in de gezamenlijke vergaderingen van de geledingen van beide kerken (pastoraat, diaconie, kerkrentmeesters en jeugdwerk).

Het GKW kan dan een voortzetting en uitbreiding zijn van het gezamenlijke werk van Regiegroep, Stuurgroep en Werkgroep Identiteit. De opdracht van de stuurgroep en de werkgroep identiteit is daarmee afgerond. Deze werkwijze zal tot een verdere harmonisatie van beleid en visie kunnen leiden.

Door zich uit te spreken voor de formalisering van deze stap wordt het voor de gemeenteleden ook duidelijk waar in het proces de verdergaande samenwerking zich de komende periode bevindt.

Organiseer persoonlijke ontmoetingen

Zorg ervoor dat de gemeenteleden van beide kerken elkaar echt ontmoeten, gestructureerd en met inhoud. Zowel in de kerk als thuis aan tafel of tijdens gezamenlijke activiteiten.

Theory of change: het beste van twee werelden

Door bovengenoemde stappen te doorlopen zou de veranderstrategie twee kenmerken hebben:

Structuurwijziging (opwaardering van het huidige GKW-overleg naar een strategisch samenwerkingsoverleg)

In dit proces ook tegemoet gekomen worden aan de gevoelde bezwaren (de kerk wordt te groot, we hebben geen gezamenlijke cultuur, de pastorale zorg gaat ten onder). Door stapsgewijs te harmoniseren nemen de leden ook invloed op de nieuwe en gewenste cultuur, wijze van samenwerken en inhoudelijke aanpak van bijvoorbeeld het pastoraat.

Informele ontmoetingen organiseren

Door structureel in te zetten op informele ontmoetingen afgewisseld met gezamenlijke bezinningsmomenten wordt de verdergaande samenwerking van onderaf opnieuw ingevuld en betekenis gegeven.

De rol van gebed

Wat kan gebed betekenen in dit proces?

Een aantal suggesties van stappen die genomen kunnen worden:

Stap 1: Introduceer gebedskaarten.

Deel kaarten uit waarop leden hun gebeden, vragen of zorgen over de fusie kunnen opschrijven. Gebruik deze anoniem in toekomstige bezinningsmomenten.

Stap 2: Gemeenteavonden.

Plan interactieve avonden waarbij leden kunnen dromen over de toekomst. Neem het identiteitsdocument als basis en verdiep dit met vragen zoals:

- Wat zien wij als onze gezamenlijke roeping?
- Wat zou God ons vandaag willen zeggen?

Werkvormen:

Identiteitsdocument: Laat kleine groepen het identiteitsdocument verder invullen en doorvertalen (wat betekent dit voor diaconie of pastoraat) en tekenen hoe de nieuwe kerk eruitziet. Begin en eindig de avond met gebed.

Geïnspireerd • Gelijkwaardig • Gedragen

Stap 3: Creatieve bijdragen

Open een fysiek en digitaal inspiratieplatform: Laat leden gedichten, gebeden, schilderijen of andere creatieve uitingen inleveren die reflecteren op hun visie op de kerk. Presenteer deze in een speciale dienst of expositie.

Stap 4: Gezamenlijke projecten

Start gezamenlijke missies: Bijvoorbeeld een voedselbankactie, contact met nieuwkomers / vluchtelingen in de wijk, of bezoek aan eenzame ouderen.

Reflectie: Plan na elk project een moment van gesprek.

Stap 5: Jonge generaties betrekken (20-40 jaar)

Jonge leiderschapsteams: Laat jongeren van beide kerken samenwerken aan een eigen project, zoals een jeugdviering of missionair initiatief.

Mentorschap: Koppel oudere leden als mentoren aan jongeren om hen te begeleiden in het ontdekken van hun rol binnen de kerk.

Stap 6: Formuleer een missionstatement

Identiteitsdocument en missionstatement: Stel een groep samen die alle input verwerkt in een kort en krachtig statement, dat de inhoud van het manifest samenbindt.

Stap 7: Volgende stap vieren in een symbolische fusiedienst

Dienst: Een gezamenlijke dienst waarin de volgende stap wordt gevierd.

- Het gezamenlijke identiteitsdocument en statement onthullen.
- Het planten van een boom of een ander ritueel dat de nieuwe start markeert.

Stap 8: Verankering in het dagelijks leven

Strategie: Veranker de kern in de strategie/het beleid van alle aspecten van kerk-zijn (diensten, werving predikant, architectuur van het gebouw, pastoraat, etc.).

3. Observaties

Observaties van het gemeenteweekend

In dit deel wordt een aantal observaties beschreven die voortkomen uit de gesprekken met de gemeenteleden.

Deze maken geen deel uit van de rapportage over de gezamenlijke identiteit maar geven wel wat kleur aan onze uiteindelijke teksten van het identiteitsdocument en kunnen helpend zijn bij verdere bezinning voor de toekomst.

1. De groep 20 tot 40 jarigen

De groep 20-40 jarigen viel bij alle onderdelen (bespreken van de vijf smaken, de dozen, de droom voor de toekomst) in zekere zin op dat zij zich uitspraken voor een **goed geestelijk fundament** vanuit Gods Woord en ontzag voor God. Zij spraken zich ook uit voor een authentiek geloof met een prediking die relevant is in een complex leven. Het was geen groot verschil, maar intentioneel goed voelbaar. Op grond van die bevindingen zijn de data van de vragenlijst nog eens geraadpleegd. En ook daar blijkt dat deze groep (overigens niet significant maar wel de moeite waard om nader te onderzoeken) een verhoogd verlangen heeft naar meer van de Heilige Geest, het stimuleren van elkaar om de relatie met God te zoeken, en relevant te zijn voor de samenleving. In de interviews die tussendoor met enkele groepen hebben plaatsgevonden was een quote van deze doelgroep hiervoor heel richtinggevend:

"De kerk geeft mij de kans om mijzelf te ontwikkelen. Als persoon, als christen. Ik link de kerk aan een groep mensen die elkaar faciliteert in groei, in creativiteit en gemeenschapszin. Wanneer dat in een toekomstige nieuwe kerk ontbreekt ben ik weg."

2. De groep ouderen en de pendule: van indoctrinatie naar verwaarlozing?

Bij de oudere deelnemers is een opvallende observatie te zien. Zij gaven meer dan eens aan dat zij komen uit de tijd (al dan niet bij een van de kerken) van indoctrinatie, het claimen van de waarheid en strenge voorschriften als het gaat om de uiterlijke godsdienst.

Daarin zijn zij beschadigd en zij willen daar niet meer mee te maken hebben. Het lijkt echter dat de pendule nu de andere kant op gaat en dat alles dat enigszins riekt naar het vastleggen van uitgangspunten bij voorbaat al verdacht is. **"Ruimte, ruimte is wat we willen"**, zei een van de oudere deelnemers. Dit geluid komt zowel van de Bethlehemkerk als van De Morgenster.

Intermezzo

Individueel of collectief geloof?

Tijdens de gesprekken in het gemeenteweekend viel ook op dat de gemeenteleden niet gewend zijn om direct over hun innerlijk geloofsleven te spreken. Dit weekend was het in die zin nieuw om dit gestructureerd te doen.

Verdiepende vragen over het persoonlijk geloof

Bij doorvragen blijkt in een flink aantal gevallen dat er wel een persoonlijke focus op God en de Here Jezus is. Doordat dit niet aan de oppervlakte ligt is het goed om deze beide geloofsbelevingen (individueel / collectief) goed te onderscheiden. Er zijn bij het doorvragen niet direct verschillen gemerkt in dit aspect van geloofsbeleving tussen deelnemers van de beide kerken.

Verdiepende vragen over het collectieve deel

Ook hier is doorgevraagd wat dan het collectieve is dat de kerkgangers bindt. Dat is traditie of **gewoonte** (zo doe ik het al meer dan 20 jaar), **familie** (mijn kinderen en mijn kleinkinderen zijn hier gedoopt), **rust en vrede** (ik kom hier tot rust), **erkenning** (ik ben onheus behandeld bij een andere kerk en hier werd ik warm ontvangen) en **cultuur** (ik ontmoet hier gelijkgestemden).

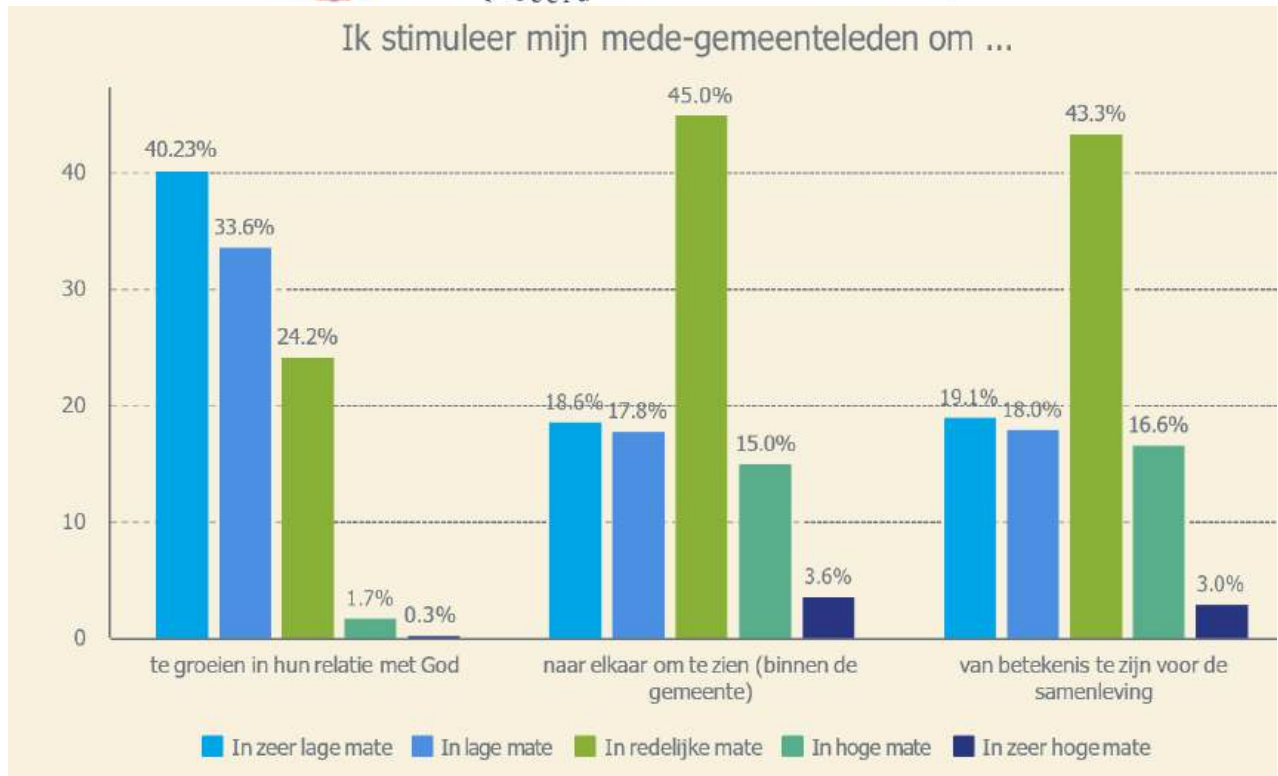
Het persoonlijk (individueel) geloof lijkt gebaseerd op de focus op God, de Here Jezus en dat het collectieve deel gericht is op mensen, waarbij gezamenlijke 'events' plaatsvinden zoals diensten, projecten en andere kleine of grote ontmoetingen.

Dit komt op een andere manier ook terug in de vragenlijst. Daar is de vraag gesteld: Ik stimuleer mijn mede-gemeenteleden leden om:

- te groeien in de relatie met God
- naar elkaar om te zien
- van betekenis te zijn voor de samenleving

Daaruit blijkt dat de onderlinge collectieve focus in de kerk meer ligt op 'omzien naar elkaar' en 'van betekenis zijn voor de samenleving', en niet of nauwelijks op 'te groeien in de relatie met God'.

Dit is weergegeven in het figuur hieronder.

3. De grote nadruk op inclusiviteit

De mate waarin gemeenteleden de nadruk legden op 'iedereen moet zichzelf kunnen zijn', 'we mogen niemand uitsluiten' was nadrukkelijk aanwezig. Je zou zeggen dat dit vanzelfsprekend zou moeten zijn, maar doordat er zo de nadruk op gelegd werd was duidelijk dat er 'nog iets te winnen of misschien wel iets te verliezen' viel. Bij de onderbouwing van dit verlangen lijkt de roep om erkenning de grondtoon te zijn: "zie mij en erken mij" zoals ik ben. Tegelijkertijd geven de deelnemers aan heel tevreden te zijn met hun kerk en met de gemeenschap en zich er thuis te voelen. Waar komt dat dan vandaan?

Liefde versus de waarheid of liefde én de waarheid

Bij de dozen kwam 'liefde' heel hoog te staan en 'waarheid' was iets lastigs. De waarheid kwam ook lager uit in de piramide. Zo gauw 'waarheid' een claim werd in de besprekingen vond er een 'veroordeling' plaats onder de noemer: 'dit is niet inclusief genoeg'.

De kerk die beide omarmt

Inclusiviteit heeft vele goede kanten, is aantrekkelijk, maar in een kerkelijke context niet zonder grenzen. Een kerk die deze spanning kan omarmen, kan zowel inclusief zijn als trouw blijven aan haar roeping.

4. De aanleiding tot verdergaande samenwerking: uithuwelijking of verlangen?

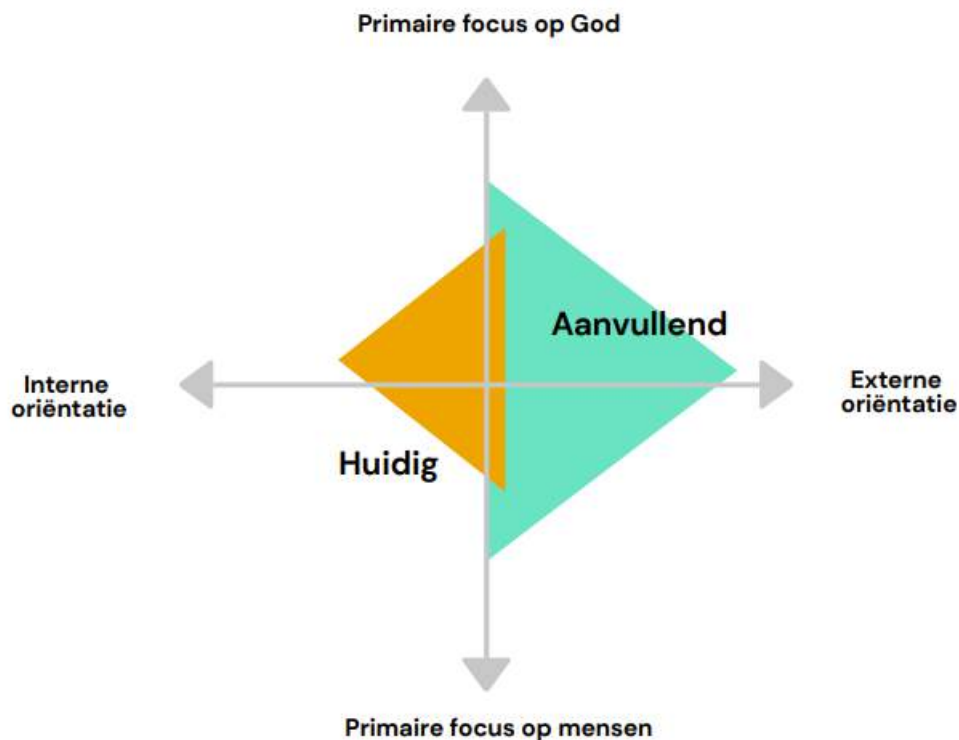
Uit zowel de vragenlijst als het gemeenteweekend bleek dat het samengaan van de kerken aanvankelijk vaak werd benaderd vanuit een ervaren noodzaak van 'moeten'. Factoren zoals vergrijzing en krimp speelden daarbij een grote rol. Een sentiment van aan elkaar uitgehuwelijkt worden, zonder dat er een inhoudelijk verlangen aanwezig is.

Tijdens de gesprekken zagen we een verandering in het beeld. De deelnemers van de beide kerken begonnen zich een gezamenlijke toekomstige kerk voor te stellen. In de gesprekken en het gebed kwam een ander geluid naar voren. Deze ervaring geeft waardevolle inzichten over hoe we toekomstige processen goed kunnen inrichten, met aandacht voor ontmoeting, dialoog en het samen ontdekken van een gedeeld perspectief.

5. Mission statement voor de samenleving. Zoeken naar balans!

De blik van de leden lijkt vooral intern gericht te zijn en op elkaar. Met het identiteitsdocument in de hand zou het mogelijk kunnen zijn dat de kerk en de gemeenteleden zich meer gaan richten op wat de kerk meer kan doen voor bijvoorbeeld een zoekende generatie van mensen in nood.

Zie onderstaande figuur, waarbij er een balans ontstaat. Helpen om nood te lenigen in de samenleving kan de focus van intern (wat verliezen we) transformeren naar 'wat hebben we samen te winnen?'

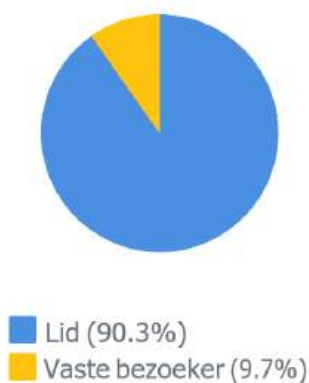
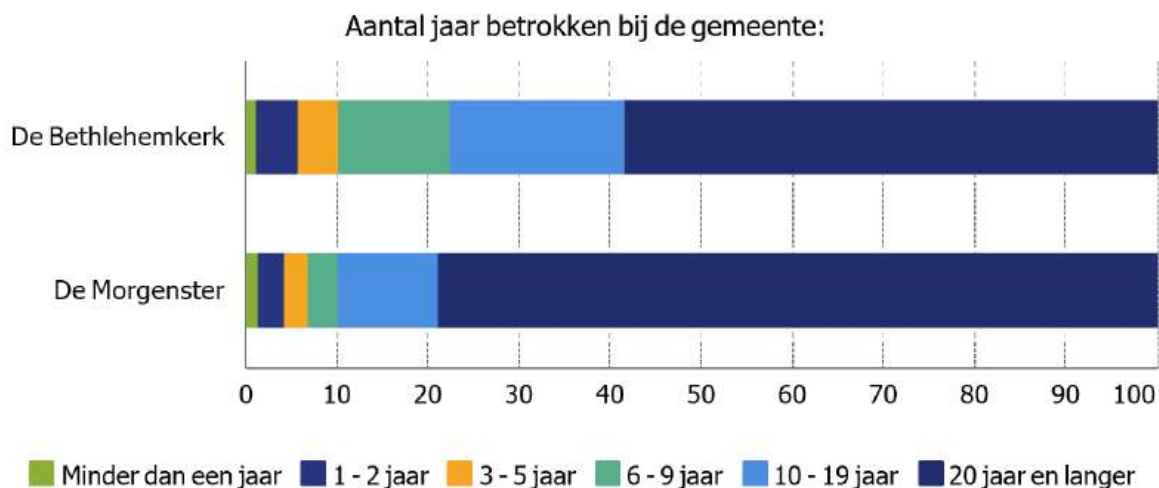
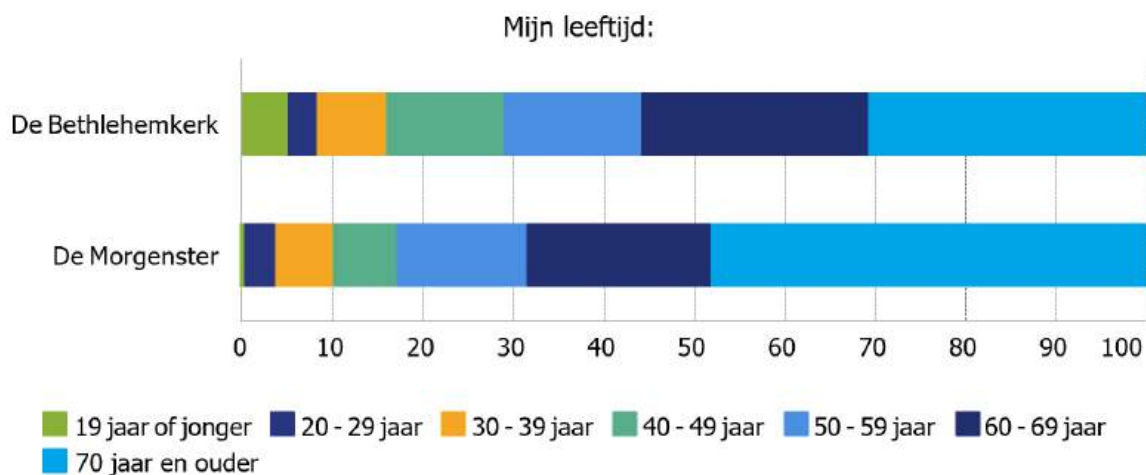

Geïnspireerd - Gelijkwaardig - Gedragen

Bijlage - Grafieken & cijfers

Aanvullende grafieken en cijfers vanuit de vragenlijst.

Overzicht respondenten (372):

De omschrijving van de gemeente in 1 woord:

Overeenkomst: beide kerken benoemen de woorden saamhorigheid, gemeenschap, warmte, betrokkenheid en het gevoel van thuis in de kerk.

De Morgenster

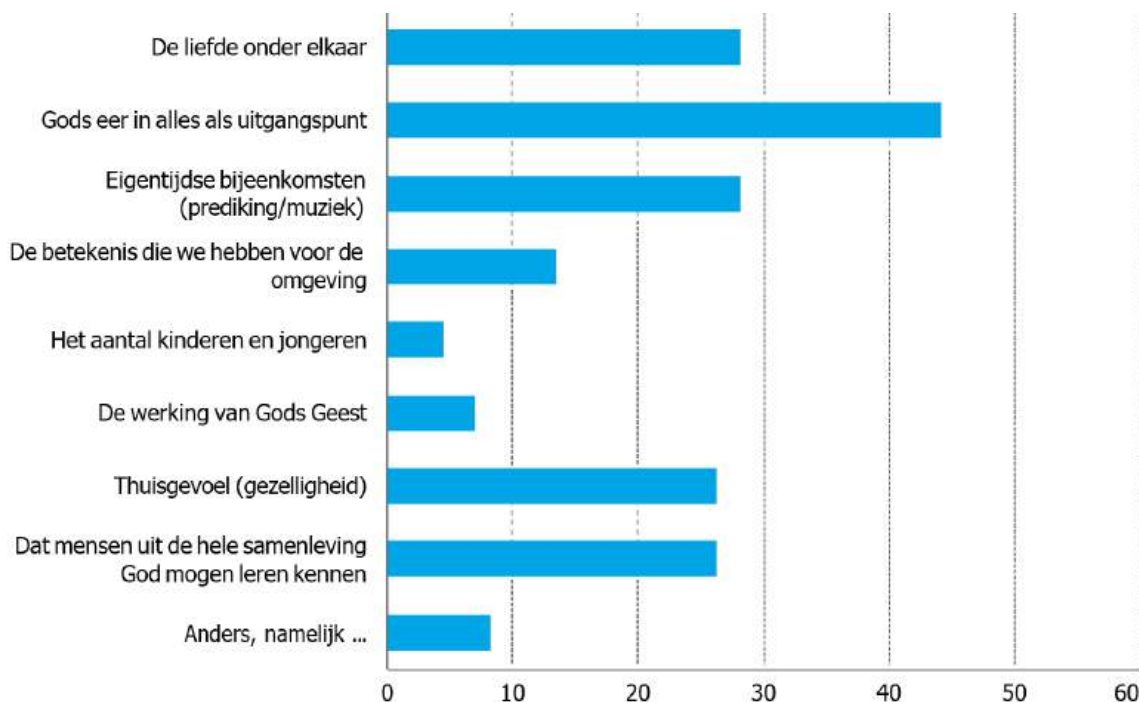
Geïnspireerd - Gelijkwaardig - Gedragen

Bijlage - Grafieken & cijfers

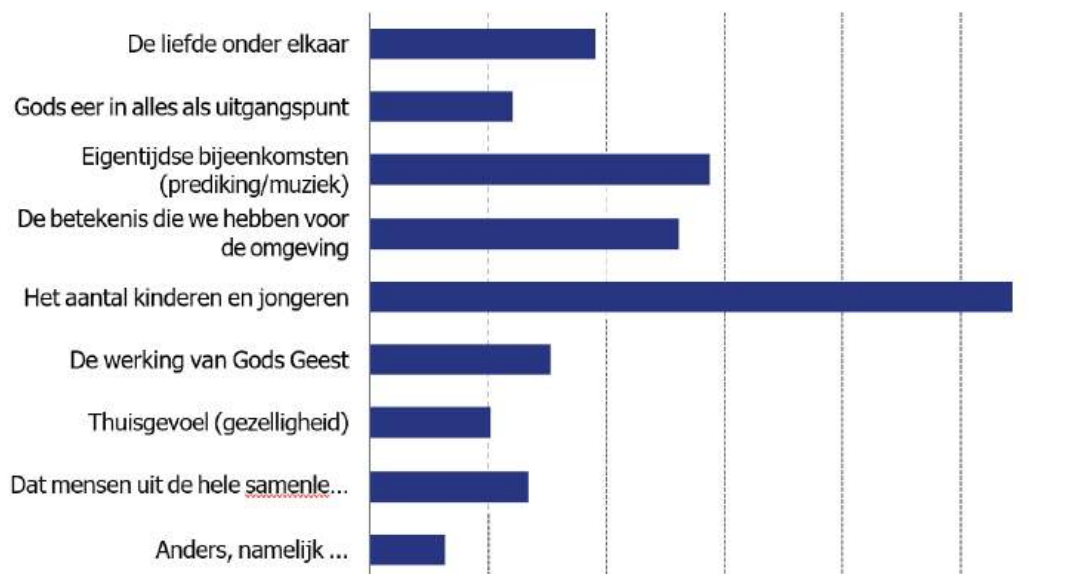
Aanvullende grafieken en cijfers vanuit de vragenlijst.

De Bethlehemkerk:

Onze gemeente kun je herkennen aan ... (Selecteer de belangrijkste 2)

In de toekomst mag meer aandacht naar ... (Selecteer de belangrijkste 2)

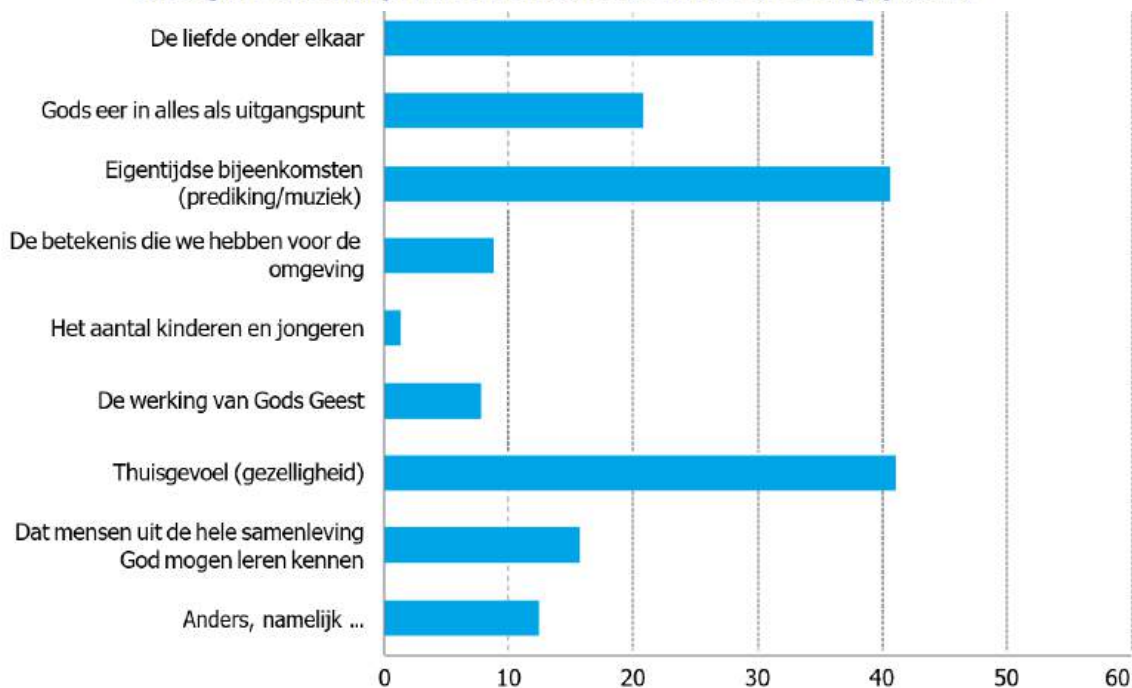
Geïnspireerd - Gelijkwaardig - Gedragen

Bijlage - Grafieken & cijfers

Aanvullende grafieken en cijfers vanuit de vragenlijst.

De Morgenster:

Onze gemeente kun je herkennen aan ... (Selecteer de belangrijkste 2)

In de toekomst mag meer aandacht naar ... (Selecteer de belangrijkste 2)

